

Гаврилюк Ю. М., канд. філос. наук, доц.,
Мокрецова Н. Я., канд. філос. наук, доц.,
*Харківський національний аграрний університет
імені В. В. Докучаєва, Україна*

СУЧАСНІ МІСТА ЯК ЦЕНТРИ КОМУНІКАЦІЙ ТА ГЕОКУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ

Люди сучасного міста живуть в мультикультурному світі, де особливу актуальність набувають питання цінності і самовизначення всіх національних культур. Культура будь-якого народу не є даністю від Бога чи від природи, її визначеність завжди відкрита як до різних тлумачень, так і до переправлень істориків-дослідників. Конкуренція сучасних культур вже не може ґрунтуватися на політичних постулатах «великих» і «малих народів». Філософське осмислення діалогу та спілкування носіїв різних культур дозволяє зрозуміти природу комунікативної реальності та зміни, що характеризують сучасний світ під впливом розвитку комунікативних практик. Як відмічає Дж. Д. Пітерс, за поняттям «комунікація» постає ціла низка прагнень сучасності [3, с. 11]. Ці прагнення пов'язані з пошуком вирішення тих складних завдань, з якими зіткнулася цивілізація, заснована на взаємозв'язку різних культур, релігій, традицій, способів відношення до світу.

Ми почали визначати себе через нашу здатність спілкуватися (налагоджувати комунікацію). І це стосується нашого самовизначення як індивідуальності і як соціально-культурної спільноти. Вдала комунікація, порозуміння стають ідеалами сучасного світу. Як відмічають Ю. М. Гаврилюк та Н. Я. Мокрецова: «У геокультурному вимірі комунікація постає певним проектом узгодження Я-культури як суб'єктивно-належного способу існування з Іншим-геокультури як об'єктивно-можливим способом сприйняття і функціонування Я-культури. Звідси випливає: а) головним у комунікації має бути не Я-культури, не вірність власним культурним цінностям, а доброзичесне ставлення до Іншого-геокультури, до його об'єктивних можливостей бути у суб'єктивно-належний спосіб Я-культури; б) мірою успішності комунікації, а отже, і взаєморозуміння виступає міра здатності узгодження й координації дій, спрямованих на досягнення повноти геокультурного життя» [1, с.72].

Паралельно з розвитком комунікації на порядок денний вийшло формування глобального відкритого суспільства. М. Маклюєн образно називає перетворення сучасного суспільства рухом до «Глобального села». Ця назва – метафора, що підкреслює відкритість і доступність інформації, інтенсифікацію всіх взаємозв'язків, вплив інформаційно-комунікативної системи суспільства на духовно-культурний розвиток людини. «Електронна галактика» є наслідком «комунікаційної революції» і нові технології будуть формувати нову всесвітню цивілізацію, де, за думкою М. Маклюєна, не буде індивідуалізму, націоналізму, відчуження агресивності і воєнних конфліктів. М. Маклюєн стверджує, що створення нових технічних засобів комунікації зумовлює зміну соціально-економічних систем. «Електронна спілка» (1962), що

прийшла на зміну друкованим засобам комунікації, радикально перетворює всю сферу міжлюдської комунікації в напрямку злиття в єдине комунікативне суспільство.

Зміни матеріальних засобів комунікації не просто забезпечують відкритість суспільства, але й зумовлюють нові структури. Ю. Габермас відмічає, що структурні перетворення відкритості закладені у трансформації держави та економіки: «Інфраструктура відкритості змінюється разом із формами організації, доступності та споживання розширеного, вишколеного фахово та налаштованого на нові читацькі верстви книгодрукування, а також зміненої за змістом газетної та часописної преси; вона ще раз зазнає змін із стрімким поступом електронних засобів масової інформації» [2, с. 18].

Контроль над обміном інформацією та спілкуванням людей дає можливості обмежування в залежності від розвитку засобів комунікації. На етапі розвитку комп'ютеризації суспільства цей контроль дуже ускладнюється. Перша комп'ютерна конференція у світі була проведена у 1982 році по біотехнології. Учасниками були США, Канада, Англія, Швеція і СРСР. Про певні труднощі, особливості і свої враження від своєї участі у цьому дуже незвичайному і новому підприємстві розповів організатор і модератор конференції з радянської сторони А. Кльосов. Він був дуже вражений і, за його словами, був охоплений відчуттям безмежної ейфорії: «Я «розмовляю» зі всім світом через екран комп'ютера!» Він редагував наукові книги спільно з американськими колегами. Він відразу перекинув свої статті для публікації в закордонних журналах без звернення до Главліту, який, безперечно, заборонив би це зробити. На кілька років після проведення конференції він несанкціоновано «затримався» у міжнародних комунікаційних мережах. По телефону дзвонити за рубіж було неможливо, писати – теж, а комп'ютер був непідвладним для контролю. Кльосов боявся, бо саме в той рік взяли американського журналіста за спробу передати матеріали за рубіж. Його стаття за матеріалами першої комп'ютерної конференції вийшла у журналі «Наука» в СРСР тільки в 1985 році після його аргументів цензурним службовцям, що комп'ютери неможливі в масовому використанні, але для наукового престижу у світі їх використання і участь у міжнародному комп'ютерному спілкуванні потрібне.

Будь-яка інформація передбачає більш-менш розвинутий комунікативний ланцюг. В цьому плані соціальна комунікація – це визначена спрямованість передачі інформації. У радянській літературі рух інформації розглядався не просто як комунікативний феномен, а ідейно-політичний процес формування суспільної думки, відношення до фактів і подій соціальної дійсності. Влада засобів масової інформації змінює відкритість – вона перетворюється на арену маніпуляцій, де за допомогою рубрик і статей йде боротьба не лише за вплив, а й за якомога прихованіше в стратегічних намірах керування ефективними за впливами потоками комунікативності. Суспільство та його ідеологічні структури намагаються всіляко контролювати особу та відповідно для цього створюють хибні переконання, припущення, критерії, спотворюючи уявлення про світ та дійсність загалом. Якщо у традиційному розумінні суспільство – це

чітке утворення, що закладає певні цінності і критерії, то в сучасних уявленнях суспільство постає як поганий вчитель, брехун, який вводить людину в оману і з цих тенет дуже важко вирватися.

В умовах сучасного розвитку технологій відбуваються радикальні зміни в системі інформації та комунікації. Ці зміни забезпечують доступність інформаційного простору масовій аудиторії та нові можливості міжкультурного спілкування, що сприяє діалогу різних культур і систем світоглядних уявлень та теорій. Філософське осмислення цих змін стає першочерговим завданням, що дозволить зрозуміти ту нову соціальну реальність, яку створює суспільство. Світове суспільство переходить від етапу національних держав до транснаціональних організацій і спільнот. Змінюються поняття про межі культур та діалектичний зв'язок локальної та глобальної культури, спостерігається дуже сильна тенденція до децентралізації політики. Факс та Інтернет стають буденними речами. Будь-яка людина може зв'язатися з іншою без допомоги державних чиновників або дипломатів. Технології змінюють уявлення про географічний та соціальний простір, час теж набуває інших значень і цінностей. Жодна історична епоха не мала такого масштабу взаємозв'язку локального, національного та інтернаціонального. А отже, цей масштаб породжує і нові історичні виклики суспільству, відповідь на які залежить від вміння знаходити спільну мову, доходити згоди і порозуміння, робити нову масштабну комунікацію вдалою.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Гаврилюк Ю. М., Мокрецова Н. Я. Культура і геокультура: проблема комунікації. – Актуальні проблеми філології та методики викладання мов у вишах: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 квітня 2018 р., м. Харків). – Харків: ФОП Бровін О. В., 2018. – 170 с. – С. 71–74.
2. Габермас Ю. Структурні перетворення у сфері відкритості. – Львів: Центр гуманітарних досліджень Львівського національного університету, 2000.
3. Пітерс Дж. Д. Слова на вітрі: історія ідеї комунікації / Джон Дарем Пітерс; пер. з англ. А. Іщенка. – Київ: Вид. дім «КМ Академія», 2004.

Гребініченко А. С., Мелешкова В. Д., Тіхоненко Д. В.,
школа розвитку «Мер міста»,
наук. кер. – **Баркова В. М.** викл., спеціаліст I категорії,
Харківська загальноосвітня школа I–III ступенів № 71
Харківської міської ради Харківської області, м. Харків

WEEKEND У ХАРКОВІ

Харків – великий промисловий, науковий і культурний центр України. Проте друге за чисельністю населення місто України – це не тільки корпуси заводів-гігантів, будівлі науково-дослідних інститутів, банків, університетів та академій, музеїв і театрів. Це ще й просто гарне місто. Багато хто з нас і не здогадується, як багато у нашому місті пам'яток архітектури. Серед них є як